

В цілому ж феномен сучасного харизматичного руху, його методика впливу на індивідумів потребують ще більш детального розгляду аналізу в подальших нових працях.

М.Шмігельський* (м.Львів)

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ І МОЛОДЬ

Кількість молоді, що виросла в нових, демократичних умовах незалежної Української держави, де закладено демократичні основи свободи совісті і віросповідання, постійно зростає. Молодь виступає фундаторами і основою багатьох релігійних рухів в Україні. Так, християнський харизматичний рух в Україні не обходиться без молоді. Він виник на базі окремих автономних п'ятидесятницьких та молодіжного крила баптистських громад. І зараз дана течія протестантизму поповнює свої ряди за рахунок молодих адептів.

Релігійні організації завжди намагаються впливати як на суспільство в цілому так і на молодь зокрема. З боку релігійних інституцій вироблено різноманітні методи впливу і роботи з молоддю. Це – багатоманітні школи, реколекції, релігійні радіопередачі, веб-сайти в Інтернеті чи просто зустрічі з відомими духовними особами. Крім того, це створення й сприяння розвитку молодіжних організацій, зокрема таких як з боку греко-католиків в Україні "Українська молодь Христові", "Обнова", "Вітання" та інші. Це й студентські християнські спілки, що об'єднують протестантську молодь, а також соціальна робота з молоддю у в'язницях, яку проводять протестанти. Це і їх праця з реабілітації наркоманів та алкоголіків. Церква "Хілсонг", заснована в 1992 р. в м. Сідней (Австралія), пішла далі у різноманітні форми роботи. Вона засновує молодіжні церкви, в основі діяльності якої є проповідь у вигляді дискотеки. Молоді мусульмани у м. Львові як представники "Молодіжної організації студентів – мусульман "ЕН-НЕБРАС" є членами "молодіжного Парламенту Львівщини", ".

Загалом молодь, віруюча й не віруюча, відносить себе переважно до прихильників традиційних релігій. Але світогляд молодих людей далекий від монолітності. Він певною мірою ще розмитий, не сформований. Деякі науковці відзначають, що більшість українців є

---

* ШМІГЕЛЬСЬКИЙ М.В. – аспірант Львівського Національного університету імені Івана Франка.

"великодні християни". Зважаючи на це можна лиш констатувати, що юне покоління є ще більш індиферентним до релігії і легко піддається змінам залежно від ситуації або навіть моди. Для прикладу можна нагадати, що зацікавленість східними релігіями, невірноповідною містиккою є до певної міри даниною західній моді на Схід.

Традиційні релігійні інституції все ж таки намагаються поширити свій вплив на молодь. Але насамперед на неї також прагнуть впливати новітні релігійні рухи. До речі, німецькі дослідники навіть називають їх *jugendreligion* (молодіжні релігії), враховуючи належність до цих релігійних течій великої кількості молоді.

Україна в цьому не виняток. За даними соціологічних досліджень, що їх провели науковці Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАН України понад 51% прихильників новітніх рухів становить молодь віком від 20 до 29 років, з них 21,5% - студенти. Вищу або незакінчену вищу освіту мають 54,1% прихильників новітніх рухів. Деякі рухи майже повністю сформовані з молоді. Для прикладу згадаємо релігійну організацію "Інститут знання власної сутності Місія Чайтані", релігійну течію "Всесвітня чиста релігія" ("Сахаджа-йога").

Товариство Реріха також намагається пропагувати вчення "Живої етики" переважно серед молоді створивши приватну школу ім. Реріха в м. Дніпропетровську. Подібну школу реріхівці хотіли створити і в м. Києві на Оболоні.

Говорячи про релігійні організації, не можна обминути неоязичників. Чомусь вважається, що туди йде переважно старше покоління, яке вже потім залучає юнацтво з числа своїх рідних і близьких. Це до певної міри так. Але частина молоді прийшла до цієї релігійної течії через захоплення бойовими мистецтвами. Для українців це "бойовий гопак", "спас" та інші. Згадаємо, що почав відроджувати бойовий гопак у нас на Львівщині Володимир Пилат, який свого часу був головою ОСІДУ РУНВіри в Україні і неоязичництво виступало тут у ролі світоглядної основи "бойового гопака".

Говорячи про бойові мистецтва і залучення в такий спосіб до себе молоді, варто сказати і про східні єдиноборства і про ту віру, яку сповідають засновники шкіл східних єдиноборств в Україні. Буддистські монастирі в уяві пересічного громадянина традиційно асоціюються з бойовим мистецтвом кунг-фу. Тому не дивно, що необуддистська громада "Білий лотос" (м. Черкаси) сформувалась якраз на базі школи "Ша-Футь-Фань" бойового мистецтва - кунг-фу. Засновник її – вчитель Володимир Скубаєв. У середовищі адептів кунг-фу творяться й інші релігійні громади, в основі яких – модифіковані необуддистські ідеї.

Впливати на молодь через спорт намагається і "Церква

Єднання"(під такою назвою вона зареєстрована в США). В 1997р. керівники основних українських шкіл бойових мистецтв були запрошені в США на конференцію з єдиноборств. З молоддю працюють різноманітні філії цієї Церкви Єднання, зокрема CARP – Колегіальна асоціація студентів з вивчення Принципу. Основною її метою є пропаганда Церкви Єдності і її вчення. Цей підрозділ Церкви Муна відповідає за молодь, яка ще не пройшла обряд благословення "істинними батьками" (неодружена). Саме ця організація організувала всі масові "семінари з лідерства" для студентів, школярів і викладачів з республік колишнього СРСР в 1990-1992 роках, на яких вони знайомились з вченням Муна. Доповненням до цієї організації стала "Федерація молоді за мир у всьому світі".

Створює Мун і міжрелігійні організації для молоді. Одна з них - "Молодіжний семінар по релігіях світу" (YSWR), що організує поїздки студентських груп (щорічно – сто п'ятдесят осіб) по релігійним центрам, вивчаючи традиції різних релігій, відвідуючи лекції релігійних лідерів і релігієзнавців.

Організація "Релігійної молодіжної служби" (RYS) залучає молодь до роботи на будівництві і в сільському господарстві в найбільш бідніших регіонах світу. Муніти створили ще й "Академію професорів за мир у всьому світі". В Україні її філії нема, але є в Російській федерації; і саме вона провела в 1991 році дві конференції одну в м. Москві, а іншу вже на Україні в м. Києві. Основна мета цієї Академії – залучення викладачів, а потім за їхньою допомогою й учнів і студентів до "Церкви Єднання". Цим також займається, заснований Сан Мен Муном і "Міжнародний фонд освіти". Ця організація підготувала навчальний курс для школярів "Мій світ і я", в якому пропагується вчення Принципу, обстоюється ідея приходу нового месії, під яким розуміють Сан Мен Муна. Найбільшого розповсюдження з усіх країн СНГ цей курс отримав в Росії, адже саме там він викладається в більше ніж трьох тисячах шкіл.

"Церква Єднання" планує створити "вчительську асоціацію", яка б пропагувала "філософію Єднання" Муна. Для створення позитивного іміджу "Церква Єднання" працює і у сфері культури. Нею започатковано роботу "Міжнародного культурного фонду". Для пропаганди "Церкви Єднання" використовується дитяча балетна група "Маленькі ангели" з Кореї. Тепер на її базі створено "Центр виконавчого мистецтва "Маленькі ангели", в якому навчаються чотири тисячі дітей не тільки мистецтву, а й "Божому Принципу" Сан Мен Муна.

Створення різноманітних молодіжних організацій в різноманітних галузях суспільного життя дає змогу пропагувати ідеї Сан Мен Муна серед найширшого кола, а також залучати до "Церкви

Єднання" нових адептів.

Полюють за студентами і представники "Церкви Христа – Бостонський рух", яка діє і в Україні.¹ До речі, в ряді університетських містечок Англії та Америки діяльність даного руху заборонена, бо керівництво навчальних закладів вважає, що активна участь у русі студентів негативно впливає на рівень їхньої успішності.

Відсоток молоді є найбільшим і серед прихильників демонічних культів, зокрема сатанізму. Саме вона найлегше підпадає під їхні впливи. Вони розгорнули свою діяльність також у навчальних закладах. Так, рубрику "Тайны тайн" в журналі "Юный техник" вів відомий сатаніст на прізвисько "Магістр Мерлін", який ще в 1990 р. популяризував "Біблію Сатани" Антона Шандора Ла Вея.

В Україні ситуація є подібною. Як у великих містах, так і в малих містечках членами громад сатаністів є переважно молодь. Так, у Харкові, Києві, Вінниці, Стрию, Львові, Одесі, Севастополі, Миколаєві наявні їхні громади. Зокрема, у Харкові в 1992 році відкрито філіал "Посвяченого Сатані рицарського ордену чорної меси", поява якого показує, що дуже скоро сатанізм досягнув свого розквіту вже як культ.

Групи сатаністів мають чітку структурну сітку. І якщо в Києві з'являється оголошення про набір до "Чорного ордену", а на занедбаних кладовищах по всій Україні проходять шабаші, то це означає, що сатанізм знайшов тут свій родючий ґрунт. Навіть в гуцульському містечку Косів (Івано-Франківська область) працівники обласного управління СБУ викрили сатанинську секту, яку організував студент місцевого навчального закладу, залучивши до неї 12 осіб. Минулого року осередок сатанинської секти пробували заснувати і в самому Івано-Франківську. Плондрувались могили і в інших населених пунктах цієї області (Бурштині, Старих Кутах) а також і в інших областях. Так, на львівських цвинтарях "Старе знесення" та Личаківському відлік погромів розпочався ще з 1995 р. Відбувались у Львові скоєні молодими сатаністами і ритуальні вбивства.

Хоча в більшості випадків сатанізм – це культ протесту, в якому виявляється бажання епатажувати оточуючих, а бажання до самореалізації і самовиявлення замішане на юнацькому максималізмі, але не останню роль тут відіграв ще й середовище, а також ті ідеї, які воно

---

¹ Не плутати "Церкву Христа – Бостонський рух" з існуючими, як у світі, так і нині в Україні, іншими трьома „Церквами Христа” – так званими „консервативною”, „інструментальною” і „ліберальною”. Останні, на відміну від „Бостонського руху”, виникли протягом першої половини XIX століття, відносяться до протестантської традиції і нічого спільного з ним не мають.

несе. Так, деякі західні рок-групи, щоб залучити молодь на свої концерти пропагують ідеї сатанізму, як виклик християнському суспільству, протест проти подвійної моралі, що панує. Їхні ідеї, як ідеї протесту, епатажно оформлені сатанинською атрибутикою, дістають підтримку в підлітків (і не тільки в них).

Подібні групи і їхні ідеї, "дякуючи" місцевим ділкам від музики, дістають поширення і в нас в Україні. Саме з мавпування кліпів дез-металістів починались групи сатаністів. Деякі з них створюють свої рок-групи. Так, в Житомирі діє місцева рок-група "Люцифікум". Подібні групи наявні і в інших областях, в основному серед російськомовного населення. У більшості випадків їхня діяльність виливається в безчинства на цвинтарях. Але трапляється і так, що саме сатанізм стає доктриною кримінальних угруповань, як це мало місце в Закарпатті. Нещодавно тут було заарештовано кримінального авторитета Сергія Гайового на прізвище "Гай", який організував свою рідну міні-державу – кримінальну "монархію", офіційною релігією якої був сатанізм. В особняку Гайового існував окремий вівтар, головним символом, якого була перевернута ікона Богородиці. В її обличчя було встромлено ножі та шпильки. Тут проводились чорні меси. Окрема кімната була відведена для сексуальних оргій. Загалом кримінальне угруповання працювало під прикриттям фірми "Європа - центр", яка займалася збутом нелегальної горілки. В угрупованні (або як вони себе називали – "монархії"), господарем якої був Гайовий, існував чіткий поділ на слуг і воїнів. Одні виконували чорну роботу, а інші мали функцію бойовиків. Угруповання мало свою атрибутику, свою форму, свій прапор і, як вже згадувалось, свою релігію - сатанізм. В угрупованні панував культ насилля, страху, презирства до ближніх. "Відступників" піддавали публічним покаранням.

З інших регіонів треба відмітити Крим, який стає Меккою сатанізму. Тут і надалі вербують молодь в кримінальні угруповання саме через приєднання до сатанинських гуртів, а ритуальні вбивства стають звичними, як про це інформувалося у зведеннях правоохоронних органів.

Хоча треба відзначити, що не завжди молодь робить протиправні дії із-за своїх сатанинських переконань. Навіть навпаки – це часто коїться взагалі від безвір'я. Так, найбільший акт вандалізму на Закарпатті в селищі Батево Берегівського району, коли було зруйновано 37 могил, скоїли четверо підлітків просто в стані алкогольного сп'яніння вертаючись додому з дискотеки. Тому не треба всі безчинства молоді списувати лише на сатанізм. Безвір'я і аморальність – ось найгірша біда, біда не тільки молодого покоління, а й всього суспільства загалом.

Молодь, а особливо підлітки, з огляду на перехідний вік, є дуже чутливими до впливів ззовні. Тому в більшості новітніх релігіях акцент у

вербуванні ставиться саме на молодь. Але найгірше, коли молодь гине від цих ідей. Особливе занепокоєння викликають релігійні об'єднання, які не просто обіцяють "кінець світу", а й намагаються прискорити його масовими самогубствами, терористичними актами чи вбивством "невірних". Це і серія самогубств "Ордену сонячного храму" в Канаді і Швейцарії, а також газова атака в токійському метро (березень 1995р.), яку провели адепти "Аум Синрікьо".

Близькість до України Туреччини також повинна насторожувати і не тільки зростанням ісламського фактору. У Туреччині, зокрема, набула поширення релігійна організація "Союз світового братерства", або "Товариство прибульців". Засновник цього квазікульту Бюлент Чорак пропагує ідею життя в іншому вимірі. Але щоб переміститись в нього, потрібно покінчити життя самогубством. Саме в середовищі молоді ці ідеї знаходять підтримку, а на острові Боджана в Егейському морі знаходиться молодіжний табір послідовників Чорака, які після відповідної підготовки повинні розповсюдити його вчення. Тут громадськості треба бути насторожі, бо ж подібні ідеї привели до загибелі у березні 1997 р. 39-ти адептів секти "Небесні ворота" (США), які вірили, що самогубство дасть можливість потрапити їхнім душам на космічний корабель. Ці ідеї набувають розповсюдження у всьому світі.

Говорячи про інші не традиційні релігійні течії, які є продуктом релігійних пошуків і не займаються злочинною діяльністю, не підштовхують до якихось злочинів своїх адептів, слід відзначити, що їхні послідовники самі поступово визначаються. Згідно з даними американських дослідників, тільки 10% молоді перебувало у громадах новітніх релігійних рухів понад два роки. Багато з них залишили їх і без втручання батьків [Карагодіна О. Особа в "секті": що далі? // Людина і світ.- 1998,- № 5-6.- С. 19].

Всі релігійні організації тією чи іншою мірою намагаються впливати на переконання молодих людей. Частина молоді відкликається на ці впливи і в свою чергу долучається до різноманітних релігійних течій, як до традиційних так і до неорелігійних рухів. Молодь становить більше половини адептів неорелігійних організацій із-за різних обставин. Пояснюється це не в останню чергу більшою вірою молоді в надприродне, захопленням магією, чарівництвом, астрологією й іншими формами невірноповідної містики, а також станом молоді, яка є соціально й психологічно не захищеною. "Перехідний вік", проблеми в сім'ї і оточення, проблеми пошуку освіти і роботи, духовні пошуки - пошуки справедливості та чітких відповідей – все це сприяє наверненню молоді в НРТ. Не подобається молоді не тільки формалізм і стереотипність богослужіння, а й негативи в поведінці і моральному обличчі

священників, відсутність можливості задовольнити свої духовні запити. Все це впливає на їхній вибір.

Незважаючи на те, що більшість новітніх релігійних рухів мають іноземне походження, вони активно входять в життя молоді України. Допомогає значною мірою їм у цьому - її мобільність й можливість постійної трансформації у залежності від умов. Адже, залежно від ситуації, молодіжні спільноти можуть бути не тільки релігійною громадою а й громадською організацією, благодійним фондом чи бізнесовою фірмою.

Молодь має право на вибір, на свободу совісті та віросповідання. Але негаразди традиційних церков часто спонукають її до протестних дій проти них, а подекуди призводять взагалі до відвернення від Бога. Суспільство, державні органи, громадські організації повинні стояти на сторожі інтересів своїх громадян, а особливо молоді. Проводячи профілактичну роботу, роз'яснюючи можливі наслідки співпраці з квазірелігійними організаціями, запобігаючи злочинам, які чинять деякі з їхніх членів, ми зможемо зберегти як молоде покоління, так і суспільний спокій. Кожний має право на вибір, але цей вибір має бути свідомим. Молодь повинна знати куди вона йде, долучаючись до тієї чи іншої організації. Вона також повинна мати право і можливість при бажанні розірвати свої стосунки з релігійною течією, до якої належить.